

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 czerwca 2017 r.

Pozycja 101

POSTANOWIENIE z dnia 20 czerwca 2017 r. Sygn. akt Ts 66/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej K.M.B. i A.P.K. w sprawie zgodności:

art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682) z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 16 marca 2017 r. (data nadania) K.M.B. i A.P.K. (dalej: skarżące) zakwestionowały zgodność z Konstytucją art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, ze zm.; dalej: k.r.o.). Skarżące zarzuciły, że zakwestionowany przepis k.r.o. w zakresie, w jakim „nie umożliwia zawarcia małżeństwa przez dwie osoby tej samej płci, a co najmniej nie przewiduje jakiejkolwiek formy prawnej instytucjonalizacji związków tworzonych przez osoby tej samej płci”, jest niezgodny z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została sformułowana w związku z następującą sprawą. Skarżące złożyły do Urzędu Stanu Cywilnego (dalej: USC) oświadczenia zawierające – przewidziane w art. 4 k.r.o. – zapewnienie o nieistnieniu przeszkód wyłączających zawarcie małżeństwa. W piśmie z sierpnia 2015 r. Zastępca Kierownika USC zawiadomił skarżące o odmowie przyjęcia ich oświadczeń, wyjaśniając że polski porządek prawny nie przewiduje możliwości zawarcia związku małżeńskiego przez osoby tej samej płci. Podkreślił też, że w świetle art. 1 § 1 k.r.o. oraz art. 18 Konstytucji małżeństwo jest związkiem kobiety i mężczyzny. W związku z tym, skarżące wystąpiły z wnioskami do Sądu Rejonowego w W. (dalej: Sąd Rejonowy) o rozstrzygnięcie, czy przyczyny wskazane w piśmie uzasadniają odmowę przyjęcia przez Kierownika USC oświadczeń skarżących o wstąpieniu w związek

małżeński. Postanowieniem z grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy uznał, że przyczyny wskazane w zawiadomieniu z sierpnia 2015 r., uzasadniają takie stanowisko Kierownika USC. W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Rejonowy podkreślił, że „w polskim porządku prawnym brak jest uregulowań jednoznacznie zezwalających osobom tej samej płci na zawieranie związków małżeńskich. (...) ustawodawca polski we wszelkich przepisach związanych z małżeństwem oraz rodziną odnosi się jedynie do związków kobiety i mężczyzny”. Apelacje skarżących od orzeczenia Sądu Rejonowego oddalił Sąd Okręgowy w W. (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z września 2016 r. W uzasadnieniu tego judykatu Sąd Okręgowy podkreślił, że art. 18 Konstytucji „jednoznacznie rozstrzyga, że tylko związek kobiety i mężczyzny jest prawnie uznawany przez państwo i korzysta z ochrony i opieki Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast z art. 1 § 1 k.r.o. „jasno wynika, że małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta złożą oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek małżeński”. Konsekwencją takiego stanu prawnego jest niedopuszczalność zawarcia związku małżeńskiego jednopłciowego.

W uzasadnieniu zarzutów niekonstytucyjności art. 1 § 1 k.r.o. skarżące odwołały się do treści zasady wyrażonej w art. 18 ustawy zasadniczej, zauważając, że nie wynika z niej precyzyjna definicja małżeństwa, która określałaby konstrukcyjne elementy tej instytucji. Nawiązując zatem do poglądów prezentowanych w doktrynie prawa, skarżące uznały, że ustrojodawca nie zakazuje ustanowienia na poziomie ustawowym instytucji małżeństwa osób tej samej płci. Zdaniem skarżących oznacza to, że przyjęta w zaskarżonym art. 1 § 1 k.r.o. konstrukcja, zgodnie z którą małżeństwo zawrzeć mogą wyłącznie osoby różnej płci, jest niezgodnym z Konstytucją zawężeniem zakresu zastosowania tej instytucji. Skarżące podkreśliły, że zarzuty przedstawione w skardze nie zmierzają do wykazania luki w obowiązującym systemie prawa, lecz do poddania kontroli Trybunału zaistniałego pominięcia prawodawczego, polegającego na zbyt wąskim ujęciu zakresu zastosowania kwestionowanego przepisu k.r.o. W ocenie skarżących powyższa restryktywność art. 1 § 1 k.r.o. jest źródłem nieproporcjonalnego naruszenia przysługującego im prawa do poszanowania życia prywatnego, rodzinnego i decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) w związku z naruszeniem zasady równości i zakazu dyskryminacji (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), a w konsekwencji narusza też godność skarżących (art. 30 Konstytucji). W przekonaniu skarżących zawarcie małżeństwa jest „realizacją wolności każdego człowieka do decydowania o swoim życiu osobistym i emanacją prawa do prywatności oraz życia rodzinnego, które Konstytucja gwarantuje każdemu, bez względu na orientację seksualną. Ich zdaniem, prawo do zawarcia małżeństwa pozostaje więc pod ochroną art. 47 Konstytucji, z którego skarżące wywodzą pozytywny obowiązek władz publicznych zapewnienia efektywnej ochrony tych praw. Takiej ochrony nie zapewniają zaś rozproszone regulacje prawne przyznające osobom pozostającym w stałych, ale nieformalnych związkach z partnerami tej samej płci, określone uprawnienia jedynie w wybranych sytuacjach. Zdaniem skarżących ograniczenia ich praw wynikających z art. 47 Konstytucji nie uzasadnia względ na żadną z wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. W uzasadnieniu zarzutów skierowanych przeciwko art. 1 § 1 k.r.o. skarżące nawiązały także do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 21 lipca 2015 r. (sprawa Oliari przeciwko Włochom). Skarżące przedstawiły również argumenty potwierdzające zarzut niezgodności kwestionowanego unormowania z zakazem odmiennego traktowania przez prawodawcę podmiotów podobnych (osoby pozostające w trwałych związkach z partnerami tej samej płci względem osób pozostających w takich związkach z partnerami różnej płci). W ocenie skarżących różnicowanie tych dwóch kategorii

osób ma charakter arbitralny i niesprawiedliwy, co prowadzi do konkluzji o niezgodności takiego mechanizmu z konstytucyjnymi zasadami równości i godności.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania przewidziane w ustawie oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy o TK.

W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia wymogi formalne wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz z przepisów ustawy o TK.

Jak ustalił Trybunał, skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżących adwokat, który przedstawił stosowne pełnomocnictwa. Skarżące wyczerpały przysługującą im drogę prawną, ponieważ od postanowienia Sądu Okręgowego z września 2016 r. nie przysługują żadne zwyczajne środki zaskarżenia. Trybunał stwierdza też, że skarżące dochowały trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 ustawy o TK. Z treści dołączonych do skargi dokumentów wynika, że odpisy postanowienia Sądu Okręgowego zostały doręczone skarżącym 19 grudnia 2016 r. i 24 lutego 2017 r., zaś skarga konstytucyjna została złożona w Trybunale 16 marca 2017 r. (data nadania).

Skarżące prawidłowo, tzn. adekwatnie zarówno do treści orzeczenia wydanego w ich sprawie, jak i do zarzutów sformułowanych w skardze, określiły przedmiot zaskarżenia – art. 1 § 1 k.r.o. Przedstawiły także argumenty uprawdopodobniające zarzut naruszenia przez zakwestionowany przepis k.r.o. przysługujących im praw wynikających z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji.

Tym samym należy przyjąć, że skarżące wypełniły obowiązki wynikające z art. 53 ustawy o TK, co uzasadnia nadanie analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.